

Bögöz néprajzi gyűjteményéről

Bögözben, a Lukács család portáján a település közelmúltjának népi életét bemutató gyűjtemény két szobában kapott helyet, és ingyenesen látogatható. Lukács Ferencék vendéglátással foglalkoznak, és fontosnak tartják, hogy a községbe látogatók a több, mint száz darabot számláló gyűjtemény révén jobban megismerhessék a települést. Tájházukat még akkor rendezték be, amikor vállalkozásuk nem létezett.

Lukács Márta agyagfalvi születésű, gyermekkorától kedvelte a régiségeket, a gyűjteményében lévő tárgyak közül több a nagyanyjától maradt rá: abrosz, könyvek, csészek, törülköző, de rékaljhuzat. – Mindig szerettem a régiséget. Ha el kell válnak tőlük, az lesz az utolsó, amitől elvállok – fogalmazta meg a tárgyakhoz való kötődését.

1990 után gondolkodott azon, hogy gyűjteményt, illetve tájházat hozzon létre, korábban erre nem is volt lehetőség. 2001-ben megvásárolták a kertjükkel szomszédos, a főút mellett fekvő régi házat, a következő évben nyitotta meg a tájházat, amit csupán egy szerény tábla jelzett a bejáratnál. Később a család úgy döntött, eladják a régi házat, ezért a gyűjteményt lakóházukban helyezték el. – Jórészt bögözi tárgyakat láthatunk itt. Kardalus János néprajzostól kértem tanácsot, annak alapján gyűjtöttem Bögözben, úgy mond az átlagnép eszközeit. A beindítást nem kérdeztem senkitől...

Azok a tárgyaink, amelyeket nagyszüleink használtak, a most felnővők számára elsősorban azért nem jelentenek értéket, mert kiszorultak a használatból. Legtöbb háztartásban nem

dagasztanak tésztát, nem sütnek kenyeret, mert készen vásárolják az üzletből, a fonás, szövés tudományát sem kell megtanulniuk, a lakásokban a régi bútorokat is kicserélték, megváltoztak az életkörülmények, az öltözködés, és az önellátás is jórészt az élelem megtermelésére szorítkozik.

– Ha megvénülök, az életemet ott akarom leélni, a tájházban – mondta Lukács Márta. Mivel nem mindenki úgy gondolkodik, mint ő, néhányan gúnyolódtak is a falubeliek közül, amikor hozzáfogott gyűjteni, utánakiabáltak az utcán is. – Irigység nagy van – mondta, ami egyrészt kapcsolatba hozható az 1990 utáni időszakban felvirágzott ún. régiségkereskedéssel is. Példaként hangzik el, hogy egy régi szekrényt össze akart valaki vágni, azt megtudva szóltak, hogy megvásárolnák, ám amikor szoba került, már nagy árat kértek érte, pedig különben összedarabolták volna tűzrevalónak... – Nem akarok a gyűjteményből hasznot hozni, nem azért készítettem, hogy ebből meggazdagodjak – tette hozzá. Először volt a múzeum, majd azután indították el a vállalkozást. – A kettő nem függ össze, de aki eljön ide, legalább van,

amit lásson – hangzik el, egyfajta indoklasként.

A gyűjtést azonban több helybeli ismerőse is segítette. – Voltak, akik adtak ajándékba, a szomszéd Erzsike néni függönyöket, a már elhunyt Csomor Berta sok szőtteményt, Csomor József is segített, nagyszülei régi bútorait adta ajándékba. Legalább itt megmarad...

A Lukács panzió Bögöz felső felében, a főúthoz közel van, a Cigány utca 350. szám alatt. A régi ház első két szobájában találjuk a gyűjteményt, annak meghosszabbítása emeletes vendégházzal bővült, 20 személy fogadására elégséges szobákkal, fürdővel és a földszinten hatalmas, gyűlésteremnek beillő nappalival, a másik oldalon pedig a repkénnyel befuttatott épület a család lakóháza.

Amióta a gyűjteményt átköltöztették a régi helyről, és a vendéglátás is fellendült, amolyan vendégcsalogatóként az említett két szobát a vendégek is használhatják, megszállhatnak benne. – Tulajdonképpen úgy van berendezve, ahogy használták ezeket a tárgyakat – teszi hozzá a háziasszony, aki már 34 éve él Bögözben.

A gyűjtemény leltára ugyan még nem készült el, de amikor arról esik szó, hogy a vendégjárásban lába kelhet ennek-annak, azonnal megjegyzi: még olyan nem volt, hogy valami eltűnt volna onnan, valaki elvitt volna valamit.

Mivel a tárgyak gyűjtésében meghatározott célt követtek, szinte mondhatni, elérték a célt, két szoba berendezését az elmúlt évtizedek használati eszközeivel, a gazdasszony szerint nagyon nem hiányzik semmi a gyűjteményből, ha több lenne, már zsúfolt lenne. A helyi mesterek által készített székek, asztalok, szekrények mindegyike kézimunkával díszített, a szekrényben ott látjuk az összefogott textíliákat, a polcokon evőeszközöket, edényeket, mérleget meg más apróságot, ami egy háztartásban szükséges, a földre rongyszőnyeget terítették. Nem hiányzik persze az ünnepi viselet, a piros-fehér meg a „gyászos” fehér-fekete sem. A falon falvédő, a vetett ágy mellett bölcső, de van sarkantyús csizma is meg ünnepire felszalagozott regrutakalap a múlt század elejéről, ruhás ládák, matolla és tekerőlevél, meg szalagos vőfélypálca. Az út felőli szobában pedig új festett bútor.

Az udvaron, a másik ház falára erősítve használati tárgyak és különbö-

ző mesterségek eszközei kerültek: fűró, fejsze, kutyabőr csizma, vasaló, járom (szépen faragott járom nem is egy van az udvaron), héhelő, a szövőszék darabjai. A fémtárgyakat a gazda maga készítette szerrel kente be, hogy megvédje a rozsdától.

Amikor arról érdeklődünk, kik látogatják a gyűjteményt, először az anyaországból, a román vidékekről és Izraelből érkező vendégek kerülnek szóba, közülük többen visszajárnak. A 2002 óta vezetett vendégkönyv kerül elő, hímzett mintás borítóval, abban az első vendég neve után az AEÁ szerepel... Bikafalváról, Székelykeresztúrról, Udvarhelyről jöttek látogatóba gyerekcsoportok, még óvodások is. Helyből szervezeten még nem jártak ott iskolások. Helybeliek nem sokan nézték meg.

A reklám kérdése a pénztől függ, szórólapot is jó lenne készíteni, hangzik el. A www.hargitaturism.ro oldalon kívül egy anyaországi kiadású könyv reklámozza a vállalkozást, a Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont pedig *Tájházak, néprajzi gyűjtemények Hargita megyében* című képeslapsorozattal a néprajzi gyűjteményt.

A látogatók a 0266-245579, 0756-783649-es telefonszámon, vagy a lukacspezio@yahoo.com levélcímen jelentkezhetnek be előre.

P. Buzogány Árpád

Békességet hozó egyezséglevelek sóváradiak és kibédiek között

A Kis-Küküllő menti két nagyközség, Kibéd és a nemrég területileg ismét önállóvá lett Sóvár között hosszú időn keresztül folytak birtok- és határviták, pontosan 188 esztendeig. Ezeknek a pereknek, vitáknak az anyagát a végső megoldást hozó 1840. esztendőben egybegyűjtötték, és egy helyre másolták. Ebből a határkönyvből közöl újabb adatokat Ráduly János. *Székely békességlevelek (1803–1837)* című, az udvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál megjelent kiadványa három egyezség szövegét, békességlevelet tartalmaz.

A mind méretét, mind súlyát tekintve tekintélyes iratgyűjtemény (1404 oldal, gerincmagassága 37,5 cm, súlya pedig 5,64 kg) anyagából korábban is közölt Ráduly (helynevek, a határ kijelölésének módja), az új könyv borítóján a határkönyv megkopott, ám díszes bőrgerincét láthatjuk, a hátsó borítón pedig Marosszék viaszpecsétjét.

E kiadvánnyal új fogalom válhat elterjedté. A békességlevél szó a régmúltból nem ismeretes, előfordulása a sorrendben harmadik, 1837-es datálású, a sóváradi Tusz Márton szolgálja által okozott erdőkár rendezésével kapcsolatos egyezséghez köthető. Persze arról sem sikerült adatokat fellelnie Rádulynak, hogy a kifejezés Sóváradon és a károsultak lakhelyén, Kibéden kívül használatos volt-e.

Az 1803-as, 1834-es és 1837-es keltezésű egyezségek minden esetben sóváradi határsértést rögzítenek, még ha enyhíti is a sérelmet a tény, hogy nem a gazda, hanem cseléd vagy szolga volt az elkövető. Már az első fennmaradt levélben hangsúlyozzák, hogy a sóváradi gazda „akarattya ellen megesett, és cselédjei által tett” kárról van szó! Egyik esetben a kibédei erdőből ökröstől, szekerestől „behajtottatván, rabságba tétettek” a törvénytelenységért az elkövetők, de más alkalommal is említik, hogy a „törvény ellen esett cselekedetiért arestomba lévő embereit és barmaid szép egyezség és alkalom szerént” váltotta ki a gazda, ami arra is bizonyítékkal szolgál, hogy az ügyek békés rendezése volt a

cél. Talán állandó formulaként, de ezt a szándékot tükrözi a második levélben a következő mondatrész: „a történt hibát elesmervén, kívántunk mint szomszéd atyafiai a dolgot békesség útján eligazítani”.

Az említettek vizsgálata mellett Ráduly azt emeli ki, hogy „anyanyelvünk patinás régiessége tárul az olvasó elé, miközben szemelget a mondatokban, kifejezésekben, archaikus szavakban”. A szövegek jobb megértését szómagyarázat segíti.

Nem érdektelen tény, hogy 188 esztendő után a határper végleges megoldása rendkívül egyszerű volt, ugyanis a peres részről így ítékeztek: „szakasztassék két felé” a kibédiek és sóváradiak között. Így hát a nyelvi szépség mellett a gondolkodásmód, észjárás jobb megismerése, a mostanság oly sokat emlegetett problémamegoldó készség is példaként szolgálhat a mai ember számára.

P. Buzogány Árpád

